

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни
"ПОТЕНЦІАЛ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності
076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Дніпропетровськ НМетАУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни
"ПОТЕНЦІАЛ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності
076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність**

Дніпропетровськ НМетАУ

УДК 658.5(075.8)

Навчальна програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" для студентів спеціальності 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність / Укл.: О.С. Малюк, О.В. Гончарук. - Дніпропетровськ: НМетАУ, - 55 с.

Містить перелік питань дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства", методичні вказівки до їх вивчення, питання до самоконтролю, а також варіанти контрольних завдань.

Призначена для студентів спеціальності 076 - підприємництво, торгівля та біржова діяльність заочної форми навчання.

Укладачі: О.С. Малюк, канд. екон. наук, доц.
О.В. Гончарук, канд. екон. наук, доц.

ВСТУП

Динамічність розвитку підприємств і нестабільність сучасних ринків вимагають перегляду традиційних підходів до управління. Передумовою ефективної діяльності суб'єкта господарювання є відповідність внутрішніх можливостей його ринковому потенціалу. Основою успішного довгострокового функціонування виробничих соціально-економічних систем є орієнтація на зростання їх вартості у відповідності з якісними вимогами ринкового середовища. Навчальна дисципліна "Потенціал і розвиток підприємства" — це поєднання вітчизняного й зарубіжного досвіду вартісного обґрунтування господарських рішень з урахуванням внутрішніх компетенцій та зовнішніх можливостей підприємства.

Дисципліна "Потенціал і розвиток підприємства" входить в цикл нормативних дисциплін професійної підготовки бакалаврів за напрямом 6.030504 - економіка підприємства.

Метою вивчення дисципліни є засвоєння понятійного апарату, методології і прикладного інструментарію оцінювання ринкової вартості потенціалу підприємства та його структурних елементів; набуття знань про закономірності, принципи та особливості формування, розвитку, конкурентоспроможності потенціалу підприємства як збалансованого інтегрованого утворення.

Дисципліна "Потенціал і розвиток підприємства" включає теоретичний матеріал, який викладено у наступних 15 темах:

1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства.
2. Структура і графоаналітична модель потенціалу підприємства.
3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель.
4. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства.
5. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства.
6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства.
7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства.
8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будинків та споруд.
9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання.
10. Нематеріальні активи підприємства і методи їх оцінювання.

11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання.
12. Оцінювання вартості бізнесу.
13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства.
14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови.
15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу.

Вивчення дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" ґрунтується на базових знаннях, що отримані під час вивчення дисциплін "Економіка підприємства", "Стратегія підприємства", "Організація виробництва", "Економіка та організація інноваційної діяльності", "Інвестування".

В одержанні необхідного обсягу знань і навичок з дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства", окрім засвоєння теоретичного матеріалу в обсязі навчальної програми, значна увага приділяється виконанню практичних завдань.

З цією метою для студентів заочної форми навчання передбачено виконання контрольної роботи, яка містить три блоки завдань. Варіанти завдань для виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання наведені у 2 розділі.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- методологічні основи оцінки потенціалу підприємства;
- основні напрямки розвитку потенціалу підприємства;

вміти:

- проаналізувати потенціал окремих складових сукупного потенціалу підприємства - земельної ділянки, будівель та споруд, машин та устаткування, нематеріальних активів, трудових ресурсів тощо;
- оцінити сукупний потенціал і вартість підприємства.

1. ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання навчальної програми

Поняття потенціалу підприємства. Структура потенціалу підприємства: фінансовий потенціал, виробничий потенціал, інноваційний потенціал, потенціал відтворення: коротка характеристика кожного з них.

Напрямки дослідження економічного потенціалу.

Необхідність системного підходу до оцінки потенціалу.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми студенту необхідно засвоїти: які питання розглядаються при вивченні дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" та в чому полягає завдання даної дисципліни.

Необхідно визначити наукову сутність поняття “потенціал”, генезис його становлення та використання в економічних дослідженнях і бізнес-практиці. Студент повинен розглянути видові прояви потенціалу та досягнути теоретичне позиціонування категорії “потенціал підприємства” у системі наукових понять. Важливо встановити основні відмінності категорії “потенціал підприємства” від суміжних понять (виробнича потужність, економічні ресурси, ефективність діяльності, вартість бізнесу), усвідомити основний зміст поняття “потенціал підприємства” та теоретичну модель формування потенціалу підприємства. Треба вивчити основні типи структуризації потенціалу підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Які питання розглядає дисципліна "Потенціал і розвиток підприємства"?
2. У чому полягає завдання дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства"?
3. Які методичні підходи до визначення сутності потенціалу підприємства Ви знаєте?
4. Назвіть різновиди структуризації елементів, що формують потенціал підприємства.

ТЕМА 2. СТРУКТУРА І ГРАФОАНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання навчальної програми

Розподіл діяльності підприємства за функціональними блоками для оцінювання його потенціалу. Алгоритм графоаналітичного методу оцінки потенціалу підприємства “Квадрат потенціалу”.

Методичні вказівки

Дана тема дисципліни передбачає розгляд структури потенціалу підприємства та існуючих підходів до структуризації потенціалу підприємства. При її вивченні студент повинен зрозуміти сутнісно-змістовну характеристику об’єктних складових потенціалу підприємства (інноваційного, виробничого, фінансового та відтворювального). Осягнути сутнісно-змістовну характеристику суб’єктних складових потенціалу підприємства (науково-технічного, управлінського, маркетингового та потенціалу організаційної структури управління). Опанувати агреговані прояви потенціалу підприємства (трудоного, інфраструктурного, інформаційного).

Вивчити методологічні основи використання графоаналітичної технології для дослідження потенціалу сучасних підприємств. Розглянути функціональну класифікацію бізнесу як передумову побудови графоаналітичних моделей потенціалу підприємств: 1) виробництво, розподіл і збут продукції; 2) організаційна структура та менеджмент; 3) маркетинг; 4) фінанси. Опрацювати критерії та показники аналізу кожного функціонального блоку бізнесу. Проробити алгоритм графоаналітичної оцінки потенціалу підприємства та методику інтерпретації результатів графоаналітичного дослідження.

Питання для самоконтролю

1. Які підходи до структуризації потенціалу підприємств Ви знаєте?
2. Які складові потенціалу підприємства відносять до об’єктних?
3. Які складові потенціалу підприємства відносять до суб’єктних?
4. Розкрийте сутнісно-змістовну характеристику агрегованих проявів потенціалу підприємства.
5. Наведіть алгоритм та сфери застосування графоаналітичного методу оцінки потенціалу підприємства “Квадрат потенціалу”.

ТЕМА 3. ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ І ЗАГАЛЬНА МОДЕЛЬ

Питання навчальної програми

Методичні та організаційно-економічні засади формування потенціалу підприємств. Загальнотеоретична модель формування потенціалу підприємства.

Особливості формування потенціалу підприємства в залежності від специфіки підприємницької діяльності. Структура потенціалу підприємств в залежності від галузевої специфіки.

Методичні вказівки

Ця тема дисципліни розглядає питання формування потенціалу підприємства та передбачає вивчення основних процесів формування та розвитку потенціалу сучасних підприємств. При її розгляді студент повинен вивчити особливості комплексного підходу до аналізу соціально-економічних систем мікрорівня. Розглянути загальнотеоретичну модель формування потенціалу підприємства та синергічні ефекти в розвитку потенціалу підприємства (операційна, управлінська та фінансова синергії). Проробити алгоритм оптимізації потенціалу підприємства. Вивчити основні типи закономірностей формування потенціалу підприємства (формуючі та регулюючі). Ознайомитися з сучасними тенденціями формування потенціалу підприємств.

Студент повинен вивчити основні типи сегментування сучасних сфер бізнесу: галузевий та ресурсний розподіли. Зрозуміти специфіку аналізу окремих галузей національної економіки та підприємств. Розглянути особливості структури потенціалу підприємств залежно від галузевої специфіки та особливості формування потенціалу підприємств добувної (гірничорудної, вугільної, нафтогазової), металургійної (чорної, кольорової), хімічної, легкої промисловості, машинобудівних та енергогенеруючих компаній, будівельних, сільськогосподарських та транспортних організацій. Визначити ключові фактори ефективного формування й використання потенціалу підприємств різних сфер бізнесу.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте потенціал підприємства як інтегровану економічну систему.
2. Назвіть основні постулати формування потенціалу підприємства.
3. Які сучасні тенденції формування потенціалу підприємства Ви знаєте?

4. Які особливості формування потенціалу підприємства залежно від специфіки підприємницької діяльності Ви знаєте?
5. Охарактеризуйте взаємозв'язок структурних елементів потенціалу підприємства.

ТЕМА 4. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання навчальної програми

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства. Фактори конкурентоспроможності підприємства. Структура стратегічного потенціалу підприємства.

Рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Методи оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства: індикаторний метод, метод експертних оцінок, метод набору конкурентоспроможних елементів.

Методичні вказівки

Метою вивчення цієї теми є засвоєння поняття конкурентоспроможності потенціалу підприємства, рівнів та методів оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Студенту необхідно чітко уявляти взаємозв'язок економічних категорій: ринок, конкуренція, конкурентоспроможність і потенціал підприємства. Вивчити системні характеристики потенціалу з функціональних та організаційних позицій, що визначають ефективність його використання та конкурентоспроможність.

Виконати порівняльну оцінку потенціалів підприємств через ринок як передумову оцінки їх конкурентоспроможності. Знати рівні та особливості прояву конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Розглянути методологію оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства (принципи і підходи) та класифікацію методів оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

При вивченні теми студент має розглянути основи стратегічного аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства, особливості оцінки конкурентного статусу фірми, привабливості стратегічних зон господарювання, класифікацію конкурентоспроможності потенціалу залежно від рівня глобалізації цілей дослідження (світове лідерство, світовий стандарт,

національне лідерство, національний стандарт, галузеве лідерство, галузевий стандарт, пороговий рівень), відповідно до рівня фокусування на функції управління. Вміти використовувати прикладні методики оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства (індикаторний метод оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства за економічними і соціальними стандартами, метод експертних оцінок, метод набору конкурентоспроможних елементів).

Питання для самоконтролю

1. У чому суть конкурентоспроможності потенціалу підприємства?
2. Які існують рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства?
3. Назвіть основні методи оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства.
4. Наведіть алгоритм оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства індикаторним методом.
5. Як здійснюється оцінка конкурентоспроможності потенціалу підприємства методом експертних оцінок?
6. Які існують шляхи підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства?

ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання навчальної програми

Сутність виробничого потенціалу підприємства. Складові виробничого потенціалу підприємства. Виробнича функція, виробнича потужність та виробнича програма. Методи оцінки виробничого потенціалу підприємства.

Методичні вказівки

У результаті опрацювання даної теми студенту необхідно засвоїти сутність виробничого потенціалу підприємства, його структуру та основні складові – технічну, технологічну, інжинірингову, ресурсну, складову менеджменту. Потрібно дослідити поняття техніко-технологічної бази виробництва та основні показники рівня її розвитку.

Зважаючи на те, що формалізованим відображенням виробничого потенціалу підприємства є його виробнича програма, необхідно вивчити методи проектування та порядок розробки виробничої програми підприємства

та його підрозділів, етапи обґрунтування виробничої програми виробничою потужністю, види виробничої потужності (перспективна, проектна, ефективна, резервна та поточна (фактично досягнута, діюча)) та способи її розрахунку.

Студент має опрацювати показники, що характеризують рівень виробничого потенціалу (коефіцієнт освоєння проектної потужності, коефіцієнт використання поточної виробничої потужності, середньорічний коефіцієнт використання резервної потужності, коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування, коефіцієнт інтенсивного завантаження устаткування, коефіцієнт інтегрального завантаження устаткування), показники витратності виробничої програми підприємства тощо.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте виробничий потенціал підприємства та його складові.
2. Назвіть методи оцінки виробничого потенціалу підприємства.
3. Поясніть сутність поняття виробничої програми та виробничої потужності підприємства.
4. Охарактеризуйте порядок розробки виробничої програми підприємства та його підрозділів.
5. Назвіть показники, що характеризують рівень виробничого потенціалу підприємства та прокоментуйте методи їх розрахунку.

ТЕМА 6. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання навчальної програми

Сутність оцінки потенціалу підприємства. Цілі оцінки потенціалу підприємства.

Структурно-логічна схема формування вартості потенціалу підприємства та його складових. Поняття вартості та її види.

Принципи оцінки потенціалу підприємства та її основні етапи.

Методичні вказівки

При вивченні даної теми студент повинен засвоїти мету і завдання вартісної оцінки потенціалу підприємства, сутність та механізм реалізації процедури оцінки потенціалу підприємства, концепцію вартісної оцінки потенціалу підприємства (теоретичні постулати, методологічні передумови, різновиди вартості бізнесу та принципи її визначення). Розглянути структурно-

логічну схему формування вартості потенціалу підприємства та її складових.

Потребує особливої уваги вивчення сучасної методології оцінки вартості бізнесу та потенціалу підприємства. Необхідно опанувати сутнісно-змістовні характеристики вартості в обміні (ринкової, ліквідаційної, заставної, страхової та орендної вартості) та особливості прояву вартості потенціалу в користуванні (інвестиційна, балансова, податкова та вартість заміщення).

Важливим при вивченні дисципліни є розуміння загальної класифікації принципів оцінки вартості потенціалу підприємства (принципи, що базуються на уявленнях користувача (корисності, заміщення, очікування); принципи, що пов'язані з ринковим середовищем (залежності, попиту і пропонування, відповідності, конкуренції, заміщення); принципи, що пов'язані з земельною ділянкою, будинками та спорудами (залишкової продуктивності, вкладу та віддачі, збалансованості та оптимальності, поділу та поєднання майнових прав); принцип найліпшого і найефективнішого використання).

Питання для самоконтролю

1. Чому в оціночній діяльності використовуються різні модифікації вартості нерухомості?
2. Як теоретично обґрунтувати алгоритм формування вартості потенціалу підприємства?
3. Чи існує універсальна модель оцінки потенціалу підприємства та його складових елементів?
4. Взаємодія яких факторів визначає вибір найліпшого й найефективнішого варіанта використання потенціалу підприємства?

ТЕМА 7. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання навчальної програми

Основні методичні підходи до оцінки майна і майнових прав – витратний (майновий), дохідний і порівняльний, їх переваги і недоліки.

Методи визначення ставок капіталізації та дисконтування. Методи прогнозування грошових потоків.

Основні законодавчо-нормативні документи, що регламентують оціночну діяльність.

Методичні вказівки

Вивчення теми “Методичні підходи до оцінки потенціалу підприємства” потребує осмислення питань сутності системного підходу до оцінки вартості потенціалу підприємства. Студент повинен зрозуміти три основні теоретичні концепції оцінки вартості бізнесу та потенціалу підприємства (результатну (дохідну), ресурсну (витратну) та ринкову (порівняльну)). Розглянути методологію вартісної оцінки потенціалу підприємства.

Студент має засвоїти загальну характеристику витратних методів оцінки та особливостей їх використання за сучасних умов господарювання (метод порівняльної одиниці, метод поділу за компонентами, метод кількісної діагностики, метод обліку витрат на інфраструктуру, метод вартості заміщення (відтворення), метод індексації даних проектно-кошторисної документації). Опрацювати загальну методологію порівняльних методів оцінки. Ознайомитися з методами ринкової концепції (метод парного продажу, метод статистичних коригувань, експертні методи порівняння, метод мультиплікаторів порівняння). Вивчити основи результатної оцінки вартості потенціалу підприємства. Опрацювати функції грошової одиниці (економічна сутність, призначення та використання в розрахунках вартості потенціалу підприємства). Розглянути загальну характеристику результатних методів для оцінки потенціалу підприємства (метод дисконтування грошових потоків, метод капіталізації доходу, метод залишкового доходу). Вивчити методи визначення ставки приведення грошових потоків (метод кумулятивної побудови, метод співставного продажу, метод капітальних активів, метод сполучених інвестицій, метод середньозваженої вартості капіталу, метод внутрішньої норми дохідності, метод ставки LIBOR).

Опанувати економічну логіку побудови та розрахунку коефіцієнта капіталізації. Опрацювати методи розрахунку коефіцієнта капіталізації (за ставкою дисконту, на основі співставного продажу, метод сумування, метод вирахування, метод сполучених інвестицій, метод Елвуда, метод фінансових показників схожих підприємств, метод ринкового мультиплікатора, метод внутрішньої ставки дохідності).

Зробити порівняльну характеристику переваг і недоліків різних підходів до оцінки вартості потенціалу підприємства. Вивчити основні законодавчо-нормативні документи, що регламентують оціночну діяльність у Україні.

Питання для самоконтролю

1. У чому має прояв методологічна складність визначення ставки дисконту?
2. У чому труднощі розрахунку коефіцієнта капіталізації?
3. Які переваги та недоліки мають витратні методи оцінки потенціалу підприємства?
4. Які переваги та недоліки мають дохідні методи оцінки потенціалу підприємства?
5. Які переваги та недоліки мають порівняльні методи оцінки потенціалу підприємства?

ТЕМА 8. ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ, БУДИНКІВ ТА СПОРУД

Питання навчальної програми

Поняття, ознаки і класифікація нерухомості. Компоненти нерухомості в закордонній та вітчизняній практиці. Оцінка вартості будинків і споруд. Класифікація житлових, суспільних і виробничих будинків.

Дохідний підхід до оцінки нерухомості. Потенційний валовий дохід, дійсний валовий дохід і чистий операційний дохід, принесені нерухомістю. Порядок їх розрахунку. Методи прямої капіталізації і дисконтування грошових потоків при оцінці вартості будинків і споруд.

Порівняльний підхід до оцінки нерухомості. Алгоритм розрахунку вартості порівняльним підходом. Витратний підхід до оцінки нерухомості. Методи витратного підходу. Сутність методу розрахунку по одиничному показнику й алгоритм його реалізації.

Оцінка вартості земельної ділянки. Методика оцінки вартості земельної ділянки.

Методичні вказівки

В рамках даної теми необхідно вивчити теоретичні аспекти визнання земельних ділянок та інших об'єктів складовими потенціалу підприємства. Ознайомитися з сучасними особливостями підприємницького використання забудованих і незабудованих ділянок. Розглянути основні передумови визнання земельних ділянок та об'єктів нерухомості частиною потенціалу підприємства згідно з ресурсним та організаційно-функціональним підходами. Засвоїти принципи визначення вартості земельної ділянки та об'єктів нерухомості.

Ознайомитися з документами, що необхідні для проведення оцінки вартості нерухомих об'єктів.

Студент повинен засвоїти особливості оцінки земельної ділянки, будівель і споруд та особливості проведення оцінки вартості земельних ділянок промислового й непромислового призначення. Різновиди експертної та нормативної оцінки земель. Визначити передумови проведення нормативної та експертної оцінки вартості земель.

Вивчити базові методичні підходи до оцінки вартості земельних ділянок (метод залишку для землі, метод капіталізації земельної ренти, метод порівняльного продажу, метод переносу (співвідношення), метод витрат на освоєння). Розглянути класифікацію об'єктів нерухомості у цілях оцінки та змістовну характеристику методів оцінки об'єктів нерухомості (метод порівняльної одиниці, метод поділу за компонентами, метод мультиплікаторів та ін.). Засвоїти особливості використання різних методів оцінки об'єктів нерухомості за сучасних умов діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Чому принцип найліпшого й найефективнішого використання вважається ключовим при оцінці вартості земельних ділянок та об'єктів нерухомості?
2. Які переваги і недоліки мають витратні, результатні й порівняльні методики оцінки вартості земельних ділянок та об'єктів нерухомості?
3. Як впливають зовнішні (ринкові) фактори на вартість земельних ділянок, будівель і споруд?
4. Чому існує об'єктивна необхідність системної оцінки цілісного земельно-майнового комплексу підприємства?
5. Як змінюється вартість земельної ділянки чи нерухомості залежно від специфіки їх господарського використання?

ТЕМА 9. ОЦІНЮВАННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ МАШИН І ОБЛАДНАННЯ

Питання навчальної програми

Енергетичне і виробниче устаткування. Аналіз використання обладнання.

Порівняльний підхід до оцінки вартості обладнання. Методи порівняльного підходу. Метод прямого порівняння продажів. Алгоритм порівняльного підходу.

Дохідний підхід до оцінки вартості машин і обладнання. Алгоритм дохідного підходу.

Витратний підхід до оцінки машин і обладнання. Поняття повної вартості відтворення (заміщення). Методи витратного підходу. Методи, що засновані на способах прямого визначення витрат. Методи, що засновані на способах непрямого визначення витрат.

Методичні вказівки

Вивчаючи матеріал теми, необхідно з'ясувати поняття об'єкта, цілей й особливостей оцінки машин та обладнання. Засвоїти поняття ідентифікації машин та обладнання як об'єкта оцінки й складової потенціалу підприємства. Студенту необхідно звернути особливу увагу на особливості оцінки машин та обладнання відокремлено, групами й системно.

Розглянути типові ситуації, що потребують вартісної оцінки машин та обладнання. Визначити характерні особливості машин та обладнання як елемента потенціалу підприємства. Опанувати способи групування машин та обладнання як об'єкта оцінки (за належністю до основних фондів, за роллю у виробничому процесі, за правом власності, за способом придбання та походження, за етапом життєвого циклу, за рівнем універсальності). Знати джерела інформації та етапи ідентифікації об'єкта оцінки.

Зважаючи на те, що важливе значення при оцінці машин та обладнання має знос, студент повинен розглянути види зносу та його вплив на вартість машин та обладнання (фізичний знос, технологічне, функціональне та економічне старіння). Ознайомитися з непрямыми методами визначення фізичного зносу об'єкта (метод ефективного віку, метод експертизи стану, метод зниження споживчих якостей, метод зниження дохідності). Розглянути питання оцінки техніко-економічного старіння машин та обладнання.

Необхідно звернути увагу на особливості використання витратних методів оцінки потенціалу машин та обладнання підприємства (метод розрахунку за ціною однорідного об'єкта, метод аналізу й індексації витрат, метод поелементного розрахунку витрат, метод визначення собівартості за укрупненими нормативами).

Розглянути порівняльний підхід до оцінки вартості потенціалу машин та обладнання. Опрацювати методику вибору об'єкта порівняння. Опрацювати найбільш поширені методи порівняльної групи, які використовуються для

оцінки машин та обладнання (метод прямого порівняння, метод статистичного моделювання ціни, метод розрахунку за питомими ціновими показниками, методи кореляційних залежностей, метод процента відновної вартості, метод рівновеликого аналога).

Ознайомитися з методологією результатної оцінки машин та обладнання. Опанувати особливості використання методів результатної групи для оцінки вартості машин та обладнання (метод дисконтування чистих грошових потоків, метод прямої капіталізації доходів).

Питання для самоконтролю

1. Які особливості відрізняють машини та обладнання від інших об'єктів оцінки?
2. Від чого залежить ефективний строк служби машин і обладнання?
3. Поясніть взаємозв'язок між різними видами обліку машин та обладнання та процедурами оцінки їх вартості.
4. Які фактори впливають на вартість машин та обладнання залежно від специфіки їх господарського використання?

ТЕМА 10. НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА І МЕТОДИ ЇХ ОЦІНЮВАННЯ

Питання навчальної програми

Поняття нематеріальних активів, їх види і класифікація.

Методичні підходи до оцінки вартості нематеріальних активів.

Методичні особливості оцінки деяких видів нематеріальних активів.

Методичні вказівки

Вивчаючи дану тему, студенту необхідно засвоїти теоретичні аспекти аналізу нематеріальних активів підприємства. Розглянути класифікацію нематеріальних активів за різними ознаками та типові господарські ситуації, які вимагають оцінки вартості нематеріальних активів підприємства.

Студент повинен вивчити особливості функціонального підходу до менеджменту нематеріальних активів підприємства. Розглянути процес перетворення продукту інтелектуальної праці в нематеріальний актив. Визначити роль, значення та характер участі нематеріальних активів у господарській діяльності підприємства. Розглянути особливості господарського використання нематеріальних активів у діяльності сучасних підприємств,

принципи обліку нематеріальних активів підприємства як передумову їхньої оцінки, особливості оцінки та аналізу нематеріальних активів підприємства. Вивчити методологію оцінки вартості нематеріальних активів підприємства. Опрацювати основні підходи до вирішення проблеми ідентифікації нематеріального об'єкта оцінки. Знати види оцінок вартості нематеріальних активів (за фактичною собівартістю, за поточною відновною вартістю, за поточною ринковою вартістю, за чистою вартістю реалізації). Опанувати методи оцінки вартості потенціалу нематеріальних активів (метод приведення грошових потоків, метод умовної економії, метод отриманих переваг у доходах, метод надлишкових прибутків, метод надлишкових грошових потоків, метод звільнення від роялті, метод виграшу в собівартості, метод прямої капіталізації грошового потоку) та зрозуміти особливості їх використання за сучасних умов господарювання.

Розглянути витратний підхід до оцінки вартості потенціалу нематеріальних активів: основні передумови та принципи. Зрозуміти сутність витратних методів оцінки нематеріальних активів (метод початкових витрат, метод відновної вартості, метод вартості заміщення).

Виконати аналітичний огляд існуючих методик до оцінки науково-технічної продукції, об'єктів промислової власності, ліцензій, науково-технічної інформації, програмного забезпечення та інформаційних продуктів, товарного знака й фірмового найменування.

Питання для самоконтролю

1. Розкрити взаємозв'язок понять “інтелектуальна власність”, “нематеріальні ресурси” та “нематеріальні активи”.
2. Чи залежить структура портфеля нематеріальних активів підприємства від сфери бізнесу?
3. Поясніть механізм впливу нематеріальних активів підприємства на його потенціал.
4. Які специфічні риси відрізняють нематеріальні ресурси від інших активів підприємства?
5. Які ознаки в оціночній практиці покладено в основу класифікації нематеріальних активів підприємства?

ТЕМА 11. ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ

Питання навчальної програми

Поняття трудового потенціалу підприємства. Одиниці виміру трудового потенціалу. Сутність оцінки трудового потенціалу.

Методологія оцінки трудового потенціалу підприємства. Система факторів оцінки управлінського потенціалу підприємства. Модель оцінки трудового потенціалу технологічного персоналу підприємства.

Основні методики оцінки трудового потенціалу підприємства.

Методичні вказівки

Вивчаючи матеріал теми, необхідно з'ясувати роль і значення трудового потенціалу в економічних відносинах. Розглянути визначення поняття “трудовий потенціал”: рівні прояву, види, характерні риси, одиниці виміру вартості трудового потенціалу підприємства. Встановити мету, цілі та завдання оцінки трудового потенціалу в господарській практиці.

Зрозуміти сутність поняття “трудового потенціалу працівника” і характеристику окремих його складових. Встановити фактори, що визначають трудовий потенціал працівника, зв'язок та відмінності трудового потенціалу організації у співставленні з трудовим потенціалом її співробітників. Визначити основні складові трудового потенціалу організації.

Студент повинен розглянути методологію оцінки трудового потенціалу підприємства. Засвоїти теоретичні передумови побудови методик оцінки трудового потенціалу, методологічні основи визначення трудового потенціалу підприємства. Осягнути загальну логіку оцінки вартості трудового потенціалу. Розглянути систему чинників, які визначають розмір і вартість управлінського потенціалу. Опрацювати модель оцінки трудового потенціалу технологічного персоналу підприємства.

При вивченні даної теми особливої уваги потребують методики оцінки трудового потенціалу підприємства. Необхідно розглянути витратні методики вартісної оцінки трудового потенціалу та особливості їх практичного використання. Опрацювати методики порівняльної оцінки потенціалу підприємства (анкетування, описовий метод, порівняння парами, рейтинговий метод, метод визначеного розподілу, оцінка за вирішальною ситуацією, шкала спостереження за поведінкою, метод інтерв'ю, метод “360 градусів”,

тестування, моделі компетентності та ін.). Зрозуміти специфіку використання коефіцієнтної методики оцінки трудового потенціалу підприємства. Розглянути особливості застосування результатної оцінки потенціалу управлінського та технологічного персоналу.

Треба обґрунтувати необхідність управління трудовим потенціалом підприємства. Опрацювати алгоритм управління трудовим потенціалом підприємства на основі трифакторної моделі оцінки.

Питання для самоконтролю

1. Яка роль трудового потенціалу в економічних відносинах?
2. Які методики оцінки трудового потенціалу підприємства Ви знаєте?
3. Чому існує необхідність відокремленого аналізу трудового потенціалу технологічного та управлінського персоналу підприємства?
4. Які зміни відбуваються в структурі трудового потенціалу сучасних підприємств під впливом факторів науково-технічного прогресу?

ТЕМА 12. ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ

Питання навчальної програми

Мета проведення оцінки вартості бізнесу. Базис оцінки і види вартості.

Основні підходи до оцінки вартості бізнесу. Майновий підхід. Методика нагромадження активів. Методика скоригованої балансової вартості. Методика заміщення. Методика розрахунку ліквідаційної вартості. Порівняльний підхід. Метод галузевих співвідношень. Метод ринку капіталу. Метод угод (продажів). Дохідний підхід. Метод дисконтування грошових потоків. Метод прямої капіталізації. Розрахунок ставки дисконтування і капіталізації. Види і класифікація ризиків підприємства. Методи прогнозування грошових потоків.

Методологічні особливості оцінки бізнесу в умовах України.

Методичні вказівки

Вивчаючи матеріал теми, необхідно з'ясувати поняття “вартість бізнесу”, розглянути загальну внутрішню модель оцінки вартості бізнесу, структурно-логічний алгоритм оцінки вартості бізнесу, витратні, порівняльні та результатні методи оцінки вартості бізнесу.

Особливої уваги потребує вивчення методів витратного підходу оцінки вартості бізнесу (простий балансовий метод оцінки вартості бізнесу: алгоритм розрахунку та ключовий показник; метод регулювання балансу; метод вартості

заміщення; метод ліквідаційної вартості; метод чистих активів; методики накопичення активів).

Студент повинен опрацювати методи оцінки вартості бізнесу, котрі базуються на порівняльному підході (метод мультиплікаторів; метод галузевих співвідношень; метод аналогового продажу (ринку капіталу)). Освоїти основні методи аналізу бізнесу з метою оцінки його вартості, особливості оцінки гудвілу (репутації) підприємства (німецький метод, швейцарський метод, англосаксонський метод, дисконтний метод, метод щорічного визначення, метод Грефа, комбінований метод оцінки).

Питання для самоконтролю

1. Які методи оцінки вартості бізнесу Вам знайомі?
2. Назвіть основні методи витратного підходу до оцінки вартості бізнесу.
3. Назвіть основні методи результатного підходу до оцінки вартості бізнесу.
4. Які підходи до оцінки вартості гудвілу підприємства Ви знаєте?

ТЕМА 13. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання навчальної програми

Особливості оцінки потенціалу підприємства для моніторингу поточних можливостей.

Спеціальні випадки застосування оцінки потенціалу підприємства.

Методичні вказівки

У результаті опрацювання теми слід засвоїти визначення сутності моніторингу поточних можливостей підприємства - як системи постійного спостереження за реалізацію внутрішніх бізнес-процесів і компетенцій з метою виявлення відповідності результатів, що досягаються, результатам, що очікувались (потенціальним результатам). Таке постійне спостереження передбачає збирання, обробку, зберігання та розповсюдження зацікавленим особам інформації про наявний сукупний потенціал, окремі його елементи та рівень його реалізації та дозволяє оцінити стан об'єкта в будь-який момент часу та забезпечити необхідні умови для прогнозування його розвитку.

Необхідно вивчити етапи організації моніторингу поточних можливостей.

У складі моделей доцільно розглянути моделі потенціалу, в основі яких лежить його оцінка методами майнового підходу, методами доходного підходу,

графоаналітичні моделі. Необхідно проаналізувати переваги та недоліки таких моделей.

Необхідно дослідити спеціальні випадки, які потребують попередньої оцінки потенціалу підприємства (викуп паїв (акцій) закритих компаній (товариств із обмеженою відповідальністю та приватних акціонерних товариств); емісія нових акцій; підготовка до продажу підприємств, що приватизуються; обґрунтування варіантів проведення санації підприємств-банкрутів; перевірка ціни пропозиції по акціях приватних акціонерних товариств тощо), та виявити особливості такої оцінки.

Питання для самоконтролю

1. Що таке моніторинг поточних можливостей підприємства? Чому виникає необхідність в його проведенні?
2. Які особливості потенціалу необхідно враховувати в процесі організації системи моніторингу для отримання об'єктивних результатів?
3. Охарактеризуйте основні етапи процесу організації моніторингу поточних можливостей підприємства.
4. Які моделі потенціалу доцільно використовувати для оцінки поточних можливостей консалтингової фірми, великого металургійного підприємства, торгового підприємства? Обґрунтуйте свою позицію.
5. Назвіть особливості оцінки підприємства під час приватизації.

ТЕМА 14. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ, СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ПЕРЕДУМОВИ

Питання навчальної програми

Технічна та інвестиційна політика держави. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності. Правовий режим інноваційних проектів. Стратегічні пріоритетні напрямки інноваційної діяльності.

Теоретичні основи розвитку підприємства. Формування стратегії розвитку підприємства. Розвиток підприємства за напрямками відновлення.

Методичні вказівки

Опрацьовуючи матеріал теми, студенту слід проаналізувати завдання інвестиційної та інноваційної політики держави, напрямки та програми її розвитку. Треба дослідити сучасний рівень та надати оцінку ефективності інвестиційної та інноваційної діяльності в країні.

Студент повинен розглянути основні законодавчі акти, що регулюють суспільні відносини у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності, розуміти сутність та вимоги до інноваційних проектів, інноваційних підприємств. Необхідно знати, які стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності було визначено в Україні на найближчі роки.

Розглядаючи теоретичні основи розвитку підприємства, слід осмислити їх зміст, сучасні концепції та передумови. Необхідно проаналізувати напрями технічного розвитку підприємства (створення та освоєння нових видів продукції, підвищення якості продукції, що виготовляється, запровадження прогресивної технології, модернізація та автоматизація виробничих процесів тощо), а також вміти оцінити результати здійснення заходів технічного розвитку.

Вивчаючи організаційний розвиток підприємства, доцільно розглянути його сутність, сучасні концепції та основні тенденції. Також розглянути еволюцію організаційних структур управління підприємствами, нові організаційні типи підприємств. Слід приділити увагу питанням реструктуризації підприємств як засобу їх економічного зростання, діагностиці результатів реструктуризації.

При розгляді питання щодо формування стратегії розвитку підприємства особливої уваги потребують такі аспекти: вибір оптимальної лінії поведінки на ринку готової продукції; вибір засобів конкурентної боротьби; формування та підтримання оптимальної структури потенціалу підприємства на основі оптимізації співвідношення існуючого та задіяного потенціалу з потенціалом розвитку згідно з відповідною фінансовою стратегією; визначення потрібного для підтримки конкурентоспроможності підприємства, бізнесу технічного та технологічного рівня виробництва; розробка відповідних організаційно-технічних заходів розвитку; визначення джерел та засобів формування фінансових ресурсів для проведення заходів втілення потенціалу розвитку. Від того, яким чином вирішені вказані питання, може бути обраний тип загальної стратегії. Студент має знати наступні види стратегії: маркетингова, виробнича, стратегія фінансування, впровадження НДДКР й ін.

Питання для самоконтролю

1. Які існують класифікації стратегії розвитку об'єкта і з чим пов'язане визначення та вибір конкретної стратегії?
2. У чому різниця між заходами створення, втілення та використання потенціалу розвитку об'єкта?
3. Викладіть зміст програми розвитку інвестиційної діяльності в Україні, основні напрямки державної програми, поясніть труднощі реалізації.
4. Надайте огляд законодавства України у сфері інноваційної діяльності та проаналізуйте його ефективність.
5. Наведіть класифікацію видів відновлення та вкажіть особливості та сферу застосування по кожному напрямку.

ТЕМА 15. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗЕРВІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Питання навчальної програми

Сутність резервів підприємства, їх види та класифікація. Зовнішні та внутрішні резерви розвитку підприємства.

Загальна характеристика методів і методики визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу.

Методичні вказівки

Вивчаючи матеріал теми, необхідно з'ясувати поняття потенціалу розвитку. Це властивість носія піддаватися змінам, які забезпечать посилення існуючих або появу нових властивостей. Визначення потенціалу розвитку підприємства виходить з його внутрішніх характеристик, які на момент оцінки залежать від техніко-економічних характеристик складових елементів, та рівня організаційних зв'язків між ними й зовнішнім середовищем. Сутність резервів розвитку підприємства полягає в можливості підвищення ефективності його діяльності на основі використання досягнень науково-технічного прогресу та передового досвіду.

Потрібно розглянути класифікацію резервів за такими ознаками: за просторовою ознакою (внутрішньогосподарські, галузеві, регіональні, загальнодержавні), за часом (ті, що не використовуються, поточні, перспективні), за стадією життєвого циклу (резерви передвиробничої, виробничої стадії, експлуатації та утилізації виробів), за стадіями процесу

відтворення (резерви у сфері виробництва та у сфері обігу), за видами ресурсів, за характером впливу на результати виробництва (екстенсивні та інтенсивні), за способом виявлення (виявлені та приховані).

Студент в рамках даної теми має опрацювати основні підходи та методи визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу у кількісному вираженні (прямого рахунку, порівняння, детермінованого факторного аналізу, функціонально-вартісного аналізу, математичного програмування, маржинального аналізу тощо).

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під потенціалом розвитку підприємства?
2. Дайте визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу?
3. Охарактеризуйте резерви підприємства.
4. Які основні причини пошуку резервів зростання потенціалу підприємства?
5. Вкажіть основні способи пошуку резервів розвитку підприємства у кількісному вираженні та надайте їх характеристику.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Для самостійного контролю знань студенти повинні виконати індивідуальну контрольну роботу.

Контрольна робота виконується за варіантами, кожен з яких містить наступні складові:

Перший блок завдань - два теоретичних питання, зміст яких необхідно викласти конкретно та стисло (близько 3 сторінок друкованого тексту за кожним питанням);

Другий блок завдань - дві задачі, за якими в контрольній роботі треба викласти умови задачі, її розв'язання та зробити висновки;

Третій блок завдань - комплексне завдання з оцінки потенціалу підприємства за алгоритмом, який наведений в даних методичних вказівках.

Номер варіанта відповідає порядковому номеру студента за списком групи. Номери завдань за кожним варіантом наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Номери завдань за варіантами контрольної роботи

Варіант	Номер завдання				
	Перший блок		Другий блок		Третій блок
1	2		3		4
1	1	31	1	31	1
2	2	32	2	32	2
3	3	33	3	33	3
4	4	34	4	34	4
5	5	35	5	35	5
6	6	36	6	36	6
7	7	37	7	37	7
8	8	38	8	38	8
9	9	39	9	39	9
10	10	40	10	40	10
11	11	41	11	41	11
12	12	42	12	42	12
13	13	43	13	43	13

Продовження таблиці 2.1

1	2		3		4
14	14	44	14	44	14
15	15	45	15	45	15
16	16	46	16	46	16
17	17	47	17	47	17
18	18	48	18	48	18
19	19	49	19	49	19
20	20	50	20	50	20
21	21	51	21	51	21
22	22	52	22	52	22
23	23	53	23	53	23
24	24	54	24	54	24
25	25	55	25	55	25
26	26	56	26	56	26
27	27	57	27	57	27
28	28	58	28	58	28
29	29	59	29	59	29
30	30	60	30	60	30

2.1. Перший блок завдань

1. На основі критичного аналізу наукових підходів, які зустрічаються в економічній літературі щодо визначення потенціалу підприємства, аргументуйте власну точку зору з цього дискусійного питання.
2. Наведіть фактори сприяння та протидії вдосконалення процесу формування потенціалу підприємства та його складових.
3. Наведіть структурну модель потенціалу підприємства, яке Ви хотіли б створити.
4. Назвіть основні причини пошуку резервів зростання потенціалу підприємства.
5. Вкажіть основні способи пошуку резервів розвитку підприємства у кількісному вираженні та надайте їх характеристику.

6. Охарактеризуйте моделі потенціалу, які доцільно використовувати для оцінки поточних можливостей консалтингової фірми.
7. Охарактеризуйте моделі потенціалу, які доцільно використовувати для оцінки поточних можливостей великого металургійного підприємства.
8. Охарактеризуйте моделі потенціалу, які доцільно використовувати для оцінки поточних можливостей торгового підприємства.
9. Наведіть класифікацію видів відновлення та вкажіть особливості і сферу застосування по кожному напрямку.
10. Назвіть суб'єкти оцінки підприємства та надайте їх характеристики за системою цілей.
11. Наведіть характеристики системи внутрішніх та зовнішніх факторів, що обмежують рівень потенціалу підприємства.
12. Назвіть етапи, за якими відбувається реформування потенціалу діючого підприємства та формування потенціалу нового підприємства.
13. Надайте пояснення дії ефекту синергії.
14. Розкрийте зміст принципів формування та реформування потенціалу.
15. Охарактеризуйте склад та характер впливу внутрішніх факторів формування потенціалу та його зовнішніх обмежень.
16. Поясніть модель реформування потенціалу діючого підприємства.
17. Поясніть модель формування потенціалу нового підприємства.
18. Назвіть особливості формування виробничого потенціалу підприємства.
19. Назвіть основні принципи формування та реформування потенціалу підприємства.
20. Назвіть методи та підходи, які використовуються для оцінки земельних ділянок.
21. Охарактеризуйте методичні підходи, що застосовуються в процесі оцінки земельних ділянок.
22. Назвіть фактори, які впливають на вартість земельної ділянки.
23. Перелічіть випадки, коли доцільно застосування методів доходного підходу в процесі оцінки будівель і споруд.
24. Назвіть елементи порівняння в процесі застосування методу зіставлення продажів ^[1] щодо оцінки будівель та споруд.
25. Назвіть особливості застосування витратного підходу до оцінки вартості будівель і споруд.

26. Назвіть основні етапи витратного підходу до оцінки вартості будівель і споруд.
27. Охарактеризуйте види зносу, які слід враховувати в процесі оцінки вартості будівель та споруд.
28. Назвіть основні методи визначення зносу машин та обладнання.
29. Поясніть механізм дії факторів, що впливають на вартість земельної ділянки.
30. Поясніть різницю в методах оцінки земельної ділянки з поліпшеннями та без них.
31. Наведіть приклад застосування методів оцінки земельної ділянки.
32. Поясніть порядок оцінки землі з урахуванням земельних поліпшень методом залишку.
33. Назвіть особливості машин і обладнання, які ускладнюють їх оцінку у порівнянні з нерухомістю.
34. Наведіть класифікацію видів зносу машин та обладнання.
35. Вкажіть фактори, які обмежують строк корисного використання (строк життя) машин та обладнання, та поясніть характер їх впливу.
36. Надайте визначення нематеріальним активам.
37. Викладіть зміст основних проблем оцінювання та обліку нематеріальних активів за групами.
38. Надайте огляд існуючого законодавства з оцінки нематеріальних активів, вкажіть його ^[11]_{SEP}недоліки та шляхи поліпшення.
39. Поясніть принципи і порядок оцінки інтелектуальної власності.
40. Охарактеризуйте проблем захисту інтелектуальної власності в Україні.
41. Викладіть порядок оцінки інтелектуальної власності, що була у використанні, та вкажіть ^[11]_{SEP}види нематеріальних активів, на які не повинна нараховуватися амортизація.
42. Вкажіть особливості оцінки знов створеної інтелектуальної власності та її бухгалтерського обліку на підприємстві.
43. Поясніть теоретичні розбіжності у визначенні трудового та кадрового потенціалу.
44. Надайте визначення потенціалу трудових ресурсів підприємства.
45. Наведіть приклад існуючих систем відносних та абсолютних показників оцінки трудового потенціалу, вкажіть головні недоліки.

46. Викладіть порядок діагностики кадрового потенціалу.
47. Назвіть розбіжності підходів до оцінки та діагностики об'єктів.
48. Надайте аналіз розбіжностей змісту кадрового та трудового потенціалу.
49. Назвіть методи оцінки та діагностики трудового потенціалу окремих працівників. Наведіть приклад.
50. Поясніть характер впливу трудового потенціалу на ринкову ціну підприємства.
51. Вкажіть основні характеристики, що відображають рівень кадрового потенціалу підприємства.
52. Охарактеризуйте основні підходи до оцінки вартості бізнесу.
53. Назвіть основні цілі оцінки вартості бізнесу.
54. Окресліть сферу застосування та поясніть особливості використання витратного (майнового) підходу до оцінки вартості бізнесу.
55. Назвіть мультиплікатори оцінки вартості бізнесу та надайте їх характеристики.
56. Назвіть критерії вибору аналогів для оцінки вартості акціонерного бізнесу.
57. Наведіть основні проблеми оцінки вартості бізнесу в Україні.
58. Викладіть зміст програми розвитку інвестиційної діяльності в Україні, основні напрямки державної програми, поясніть труднощі реалізації.
59. Надайте огляд законодавства України у сфері інноваційної діяльності та проаналізуйте його ефективність.
60. Назвіть можливі напрямки інвестиційної діяльності підприємства та умови їх виконання.

2.2. Другий блок завдань

1. Підприємство володіє ноу-хау щодо виготовлення виробу. Витрати на його виробництво без використання ноу-хау складають 85,8 грн. за одиницю. При цьому 30 % собівартості припадає на оплату праці. Річний обсяг реалізації виробів — 1 250 000 одиниць. Ноу-хау дає підприємству можливість зекономити на кожному виробі за рахунок більш раціонального використання матеріалів 25,8 грн. і 10 % витрат на оплату праці. За прогностичними оцінками, ця перевага буде зберігатися 8 років. Необхідно оцінити вартість ноу-хау при ставці дисконту 12 % (поточна вартість одиничного ануїтету дорівнює 4,96764).

2. Визначити вартість дробильного пристрою витратним підходом (методом аналізу й індексації калькуляції) на 01.11.11, якщо відомо, що вартість дробильного пристрою відповідно до калькуляції в 1980 р. становила 14000 руб. Дробильний пристрій встановлений, працездатний й експлуатується. Фізичне зношування становить 70%, зовнішнє зношування становить 55%, функціональне зношування відсутнє. Коефіцієнт подорожчання цін з 1980 по 1998 р. - 1,19, ринковий коефіцієнт подорожчання вартості будівельно-монтажних робіт на території України - 1,02. Коефіцієнт інфляції за період з 1998 по 01.10.11 становить 5,52. Індекс інфляції за жовтень - 1,013.

3. Визначити вартість земельної ділянки, на якій інвестор планує розташувати автозаправочну станцію на три колонки. Валові капітальні вкладення на одну колонку визначені у розмірі 48 780 грн. Аналіз експлуатації працюючих АЗС в аналогічних за місцезнаходженням умовах дозволив встановити, що: протягом часу на одній колонці в середньому заправляється 4 автомобілі; одна заправка в середньому дорівнює 20 літрам бензину; чистий прибуток з одного літра бензину складає приблизно 0,026 грн. Запланована дохідність об'єкта нерухомості — 12 %; строк економічного життя — 6 років. Повернення інвестицій здійснюється за прямолінійним методом.

4. Грошовий потік в перший рік після прогнозного періоду склав 6500 гр.од., довгострокові темпи зростання обсягу виробництва по галузі 3,5%. Ставка дисконтування 27%. Визначити величину вартості потенціалу підприємства в постпрогнозний період.

5. Необлаштована земельна ділянка площею 4000 м² надана підприємством в оренду під автостоянку для тимчасового зберігання легкових автомобілів на 300 місць. За умовою сторін плата за оренду земельної ділянки встановлена на рівні 20 % річного фактичного доходу від автостоянки. Вважається, що 80-відсотковий рівень завантаження автостоянки відповідає її ефективному використанню. Відомо, що: сума земельного податку, який підприємство сплачує протягом року за дану земельну ділянку, дорівнює 10000 грн.; плата за машино-місце на автостоянці становить 15 грн. за добу;

ставка капіталізації для землі в даному районі складає 9 %. Оцінити вартість земельної ділянки.

6. Поточна вартість будівель і споруд, побудованих на промисловій площадці ВАТ “Дар”, становить 50 000 тис. грн.; середньорічний дохід від використання земельно-майнового комплексу в господарській діяльності товариства дорівнює 12 000 тис. грн. Визначити вартість земельної ділянки у складі цілісного земельно-майнового комплексу ВАТ, якщо коефіцієнт капіталізації для нерухомості становить 5,3 %, а для землі — 2,8 %.

7. За приведеними даними необхідно розрахувати обсяг коштів для формування потенціалу нематеріальних активів та оборотних коштів ВАТ “Скарб”: Сумарна вартість нематеріальних активів і земельних ресурсів за експертною оцінкою – 17 000 тис. грн. Нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень - 0.15. Нормовані оборотні засоби – 45 000 тис.грн. Коефіцієнт витягу продукції із оборотних засобів – 0.77.

8. Необхідно розрахувати обсяг коштів для формування трудового потенціалу ВАТ “Промінь”. Вихідна інформація для вартісного розрахунку трудового потенціалу ВАТ “Промінь” приведена нижче.

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	У базовому періоді	У звітному періоді
1	Розрахунковий коеф. ефективності капітальних вкладень	коеф.	0,16	0,16
2	Середньоспискова чисельність промислово-виробничого персоналу	осіб	8920	8915
3	Продуктивність праці на І-го працівника ПВП	тис. грн.	14,2	14,9
4	Фондоозброєність в розрахунку на І-го працівника ПВП	тис. грн.	13,5	15,8

9. Об’єктом оцінки є верстат, який має повну вартість заміщення 750 тис. грн. Величина фізичного зносу об’єкта досягає 52 %, технологічне

старіння складає 18 %, функціональне старіння — 15 % і економічне старіння — 20 %. Необхідно визначити оціночну вартість об'єкта.

10. Оцінити вартість земельної ділянки міського зоопарку, який відвідують 75 000 людей на рік. Вартість квитка складає 5 грн., при цьому 4 % відвідувачів не сплачують за вхід. Крім того, кожен відвідувач витрачає в середньому близько 6 грн. на їжу та розваги, з яких до зоопарку у вигляді прибутку надходить 40 %. Загальні витрати зоопарку складають 295 000 грн. на рік. Вартість усіх тварин зоопарку та майна складає 821 500 грн. Ставку капіталізації встановлено на рівні 11,5 %.

11. В результаті “Ноу-хау” собівартість 1 кг масляної краски ($C_0=28$ грн/кг) зменшилась за рахунок економії сировини на 40 коп/кг. Перевага зберігатиметься протягом 4 років. Обсяг виробництва – 450 т/рік. Оцінити вартість ноу-хау при ставці дисконту 15%.

12. За наведеними даними визначити конкурентну позицію автозаводу “ЛуАЗ” на ринку та зробити висновки щодо управління конкурентоспроможністю його потенціалу.

Результати ранжування автозаводів та їх виробів¹

№ з/п	Автозавод	Споживчі властивості автомобілів і їх ранги											
		Ціна (Ц)		Пот-ть (П)		Дизайн (Д)		Оздоб. (О)		Надій-ть (Н)		Гарант. строк (Г)	
		бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг
1	АвтоЗАЗ	9		8		9		9		8		9	
2	ЛуАЗ	7		9		8		8		7		8	
3	КрАЗ	8		7		6		10		6		6	
4	ЛАЗ	6		8		10		6		9		7	
5	Симф АЗ	4		5		7		7		5		10	
Вага споживчої властивості		0,20		0,2		0,2		0,2		0,1		0,1	

¹ Для розрахунків використані умовні дані

13. Визначити вартість земельної ділянки, на якій інвестор планує розташувати автозаправочну станцію на чотири газові колонки. Валові капітальні вкладення на одну колонку визначені у розмірі 50 000 грн. Аналіз експлуатації працюючих АЗС в аналогічних за місцезнаходженням умовах дозволив встановити, що: протягом години на одній колонці в середньому заправляється 5 автомобілі; одна заправка в середньому дорівнює 20 л.; чистий прибуток з одного літра складає приблизно 0,03 грн. Запланована дохідність від об'єкта нерухомості — 15 %; строк економічного життя — 5 років. Повернення інвестицій здійснюється за прямолінійним методом.

14. Розрахувати вартість складної технологічної лінії, конструктивними елементами якої є техніка трьох видів залежно від існуючого попиту на неї. Причому: техніки 1-го виду використано 20 %; техніки 2-го виду — 50 %; техніки 3-го виду — 30 %. Собівартість аналогів, яка припадає на 1 % техніки 1-го виду — 900 грн.; для 2-го — 480 грн.; для 3-го — 120 грн.

15. Чистий прибуток компанії, працюючої у сфері послуг склав 17 000 гр.од., ставка дисконтування 23%. Щомісячні темпи зростання прибутку 2 %. Розрахувати вартість компанії.

16. Використовуючи всю перелічену нижче інформацію, розрахувати всі можливі види мультиплікаторів: ціна/прибуток, ціна/грошовий потік. Розрахунок треба зробити на одну акцію і по підприємству в цілому. Фірма “Віраж” має в обігу 25 000 акцій, ринкова ціна однієї акції 100 грн.

Звіт про прибутки та збитки

1. Виручка від реалізації, грн.	500 000
2. Витрати, грн.	400 000
3. У тому числі, амортизація, грн.	120 000
4. Сума сплачених відсотків, грн.	30 000
Ставка податку на прибуток, %	16

17. Науково-виробничий центр розглядає можливість комерційного оприлюднення власних досліджень нових методів нанесення хімічно стійкого покриття. Виходячи з досвіду реалізації аналогічних проектів встановлено, що

коефіцієнт “інформаційного шуму” в Україні сягає 0,3, коефіцієнт коригування на популярність центру становить 0,8, а коефіцієнт техніко-економічного старіння — 0,12. Середня ціна одного примірника (друкованого, електронного, візуального чи аудіо-типу) встановлена 20000 дол. Прогнозований тираж видання примірників усіх видів становить 200 екземплярів. Обсяг публікації становить 100 д. а. Розрахувати вартість науково-технічної інформації науково-виробничого центру.

18. Підприємство планує виставити на продаж прес продуктивністю 100 т/рік, що пропрацював уже 2 рік. Визначити ринкову вартість преса порівняльним підходом, якщо його нормативний термін служби становить 8 років. Як аналог розглядається новий прес продуктивністю 105 т/рік, пропонований українською фірмою. Вартість преса становить 50 000 грн. Показник гальмування ціни становить 0,5.

19. Об’єкт оцінки має повну вартість заміщення 500 тис. грн. Величина фізичного зносу об’єкта досягає 50 %, технологічне старіння складає 25 %, функціональне — 10 %, економічне — 20 %. Необхідно визначити оціночну вартість об’єкта.

20. Підприємство розглядає можливість придбання ліцензії на виготовлення нової продукції. Запланований обсяг виробництва і реалізації продукції за ліцензією становить у перший рік 20 тис. шт., другий рік — 25 тис. шт., третій рік — 30 тис. шт., четвертий рік — 35 тис. шт., п’ятий рік — 40 тис. шт. Ціна одиниці продукції по роках дії ліцензії становить 25 грн., 22 грн., 21,5 грн., 21 грн., 20 грн. Ставка роялті незмінна по роках і становить 15 % від обсягу реалізованої продукції. Фактор приведення — 18 %. Визначити можливу ціну ліцензії, яка буде базовою при укладенні реальної угоди.

21. Визначити обсяг необхідних коштів для формування фондового та обігового потенціалу ВАТ “Зірка”, якщо: середньорічна вартість основних виробничих фондів 150 500 тис. грн.; нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень 0,2; нормовані оборотні кошти 350 500 тис. грн.; коефіцієнт витягу продукції з оборотних засобів 0,87.

22. Визначити обсяг необхідних коштів для формування потенціалу технологічного персоналу ЗАТ “Місяць”, якщо: нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень – 0,2; середньоспискова чисельність промислово-виробничого персоналу – 10 000 осіб; продуктивність праці на I-го працівника ПВП у звітному періоді - 17 тис.грн; продуктивність праці на I-го працівника ПВП у базовому періоді - 17,2 тис.грн; фондоозброєність у розрахунку на I-го працівника ПВП у звітному періоді – 17,1; фондоозброєність у розрахунку на I-го працівника ПВП у базовому періоді – 17,3.

23. За приведеними даними провести розрахунок необхідних коштів для формування потенціалу нематеріальних активів та оборотних коштів ВАТ “Скарб”. Сумарна вартість нематеріальних активів і земельних ресурсів за експертною оцінкою – 17 000 тис. грн. Нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень -0.18 Нормовані оборотні засоби – 75 000 тис.грн. Коефіцієнт витягу продукції із оборотних засобів – 0,77.

24. Є два проекти, що вимагають початкових інвестицій у розмірі 1000 гр.од. При реалізації проекту А інвестор протягом трьох років отримує в кінці року дохід у розмірі 1050 гр.од., при реалізації проекту Б інвестор отримує у кінці першого і другого року по 550 гр.од., а у кінці третього року - 2400 гр.од. Визначити прибутковість проектів, якщо частка власного капіталу в загальному обсягу інвестицій складає 50% при його вартості 25%. Вартість залученого капіталу складає 20%.

25. Грошовий потік в перший рік після прогнозного періоду склав 6500 гр.од., довгострокові темпи зростання обсягу виробництва по галузі 3,5%. Ставка дисконтування 27%. Визначити величину вартості потенціалу підприємства в постпрогнозний період.

26. Прибуток компанії А за 2011 рік склав 500 тис.грн. Прибуток компанії Б – 700 тис.грн. Ринкова вартість компанії Б на 01.01.2012 дорівнює 2 млн.грн. Необхідно визначити ринкову вартість компанії А на 01.01.2012, якщо відомо, що компанії порівнянні і використовують ідентичні методики бухгалтерського обліку.

27. Є два проекти, що вимагають початкових інвестицій у розмірі 1000 гр.од. При реалізації проекту А інвестор протягом трьох років отримує в кінці року дохід у розмірі 1000 гр.од., при реалізації проекту Б інвестор отримує у кінці першого і другого року по 750 гр.од., а у кінці третього року 2000 гр.од. Визначити прибутковість проектів, якщо безризикова ставка дисконтування складає 10% на рік, коефіцієнт системного ризику 0,9; середня доходність ринку 20%.

28. Визначити вартість потенціалу підприємства за наступних умов:

- вартість потенціалу підприємства-аналога 3 млн.грн.;
- коригуючі коефіцієнти, що враховують: масштаб підприємства + 0,1; ринкову позицію + 0,09 ; фінансово-економічне становище – 0,05.

29. Поточна вартість будівель і споруд, побудованих на промисловій площадці ЗАО “МАК”, становить 30 млн.грн; середньорічний дохід від використання земельно-майнового комплексу в господарській діяльності товариства дорівнює 12 млн.грн. Визначити вартість земельної ділянки у складі цілісного земельно-майнового комплексу ЗАО “МАК”, якщо коефіцієнт капіталізації для нерухомості становить 5,7 %; для землі — 2,5 %.

30. Розрахувати вартість туристичної компанії, якщо її чистий прибуток за рік склав 200 000 гр.од., ставка дисконтування 15%, щомісячні темпи зростання прибутку 1,5 %.

31. Є два проекти, що вимагають початкових інвестицій у розмірі 1000 гр.од. При реалізації проекту А інвестор протягом трьох років отримує у кінці року дохід у розмірі 900 гр.од., при реалізації проекту Б інвестор отримує у кінці першого і другого року по 600 гр.од., а у кінці третього року – 2100 гр.од. Визначити доходність проектів, якщо безризикова ставка дисконтування складає 15% на рік, компенсація за ризик складає 10%.

32. Вартість земельної ділянки, придбаної за 145 тис. грн, щорічно підвищується на 10 %. Встановити вартість земельної ділянки через чотири роки після придбання.

33. Визначити середньорічну виробничу потужність цеху і коефіцієнт фактичного використання виробничих потужностей підприємства на основі наступних даних: кількість однотипних верстатів в цеху - 100 од.; 01 травня вибуло 6 од. обладнання; 01 листопада встановлено 30 од. обладнання. Число робочих днів у році - 258. Режим роботи двох змінний. Тривалість зміни - 8 годин. Регламентований відсоток простою обладнання на ремонт - 6%. Продуктивність одного верстата - 5 деталей в годину. Річний план випуску продукції - 1 700 000 деталей.

34. Необхідно розрахувати вартість складної технологічної лінії, конструктивними елементами якої є техніка чотирьох видів, у залежності від існуючого попиту на неї. При чому: техніки 1-го виду використано 15 %, техніки 2-го виду — 50 %, техніки 3-го виду — 30 %, техніки 4-го виду — 5%. Собівартість аналогів, яка припадає на 1 % техніки 1-го виду — 900 грн.; 2-го виду — 480 грн.; 3-го виду — 120 грн., 4-го виду — 90 грн.

35. Підприємство планує виставити на продаж верстат продуктивністю 150 т/рік, що проробив уже 2 рік. Визначити ринкову вартість верстата порівняльним підходом, якщо його нормативний термін служби становить 10 років. Як аналог розглядається новий верстат продуктивністю 110 т/рік. Вартість верстата становить 90 тис.грн. Показник гальмування ціни 0,5.

36. Необлаштована земельна ділянка площею 3000 м² надана підприємством в оренду під автостоянку для тимчасового зберігання легкових автомобілів на 250 місць. За умовою сторін плата за оренду земельної ділянки встановлена на рівні 25 % річного фактичного доходу від автостоянки. Вважається, що 75-відсотковий рівень завантаження автостоянки відповідає її ефективному використанню. Відомо, що: сума земельного податку, який підприємство сплачує протягом року за дану земельну ділянку, дорівнює 10 000 грн.; плата за машино-місце на автостоянці становить 10 грн. за добу; ставка капіталізації для землі в даному районі складає 12 %. Оцінити вартість земельної ділянки.

37. Оцінити вартість будинку, що знаходиться на балансі підприємства, за станом на 01.12.2012. Відомо, що: загальна площа будинку - 300 кв.м., висота - 3 м, товщина перекриттів - 30 см. Коефіцієнт подорожчання цін з 1969 по 1994 - 1,19, ринковий коефіцієнт подорожчання вартості будівельно-монтажних робіт на території України - 1,02. Коефіцієнт інфляції за період з 1994 по 01.10.12 становить 5,52. Індекс інфляції за жовтень - 1,013. Індекс інфляції за листопад - 1,011. Базова вартість одиничного показника в цінах 1969 становить 24,4 руб./куб.м. Фізичне зношування будинку становить 40%.

38. Оцінити вартість земельної ділянки гідропарку, який відвідують 100 000 осіб на рік. Вартість квитка складає 100 грн., при цьому 10 % відвідувачів не сплачують за вхід. Кожен відвідувач витрачає в середньому близько 100 грн. на їжу та інші послуги, з яких до бюджету гідропарку у вигляді прибутку надходить 30 %. Загальні витрати гідропарку складають 5 млн.грн/рік. Вартість усіх атракціонів гідропарку та іншого майна складає 15 млн.грн. Ставка капіталізації встановлена на рівні 15 %.

39. Оцінити вартість підприємства майновим підходом за станом на 01 грудня 2013. Відомо, що на балансі підприємства є будинок. Загальна площа будинку - 600 кв.м., висота – 3,5 м, товщина перекриттів - 30 см. Коефіцієнт інфляції за період з 1984 по 01.12.13 становить 6,22. Ринковий коефіцієнт подорожчання вартості будівельно-монтажних робіт на території України - 1,02. Базова вартість одиничного показника в цінах 1984 р. становить 42,2 руб./куб.м. Фізичне зношування будинку становить 20 %. Вартість машин й устаткування – 500 000 грн., вартість нематеріальних активів - 300 000 грн., вартість оборотних активів - 755 000 грн., вартість земельної ділянки – 100 000 грн. Зобов'язання підприємства становлять 100 500 грн.

40. Земельну ділянку використано для розміщення триповерхового гаражного комплексу на 600 автомобілів. Дохідність таких гаражних комплексів складає 10%. Середня заповнюваність гаража – 85%, вартість оренди одного машино-місця – 200 грн. на місяць. Вартість будівництва такого гаражного комплексу оцінюється в 2,5 млн.грн. Визначити вартість земельної ділянки.

41. Визначити ринкову вартість верстата продуктивністю 500 т/рік, що пропрацював на підприємстві 3 роки (нормативний термін служби становить 8 років, ліквідаційна вартість становить 10% від його первісної вартості) порівняльним підходом. Як аналог розглядається новий верстат продуктивністю 510 т/рік. Вартість верстата становить 1млн.грн. Витрати на доставку становлять 5% від вартості нового обладнання. Показник гальмування ціни становить 0,6.

42. Розрахувати вартість виробничих приміщень у складі цілісного земельно-майнового комплексу, якщо відомо наступне: об'єкти виробничого призначення складають 76 % загального об'єму об'єкта оцінки (у т.ч.: виробничі приміщення — 53 %; інші приміщення виробничого призначення — 47 %). Об'єкти невиробничого призначення — 24 % загального об'єму об'єкта оцінки. Середня вартість 1 м³ виробничих приміщень складає 1495,4 грн. Коефіцієнт обліку відмінностей об'єкта оцінки від аналога становить 0,463. Коефіцієнт відмінностей у рівні зносу об'єктів нерухомості становить 0,621.

43. Об'єктом оцінки є верстат, який має повну вартість заміщення 560 тис.грн. Величина фізичного зносу об'єкта досягає 52 %, технологічне старіння складає 18 %, функціональне старіння — 10 % і економічне старіння — 10 %. Необхідно визначити оціночну вартість об'єкта.

44. Чистий прибуток підприємства дорівнює -22 тис.грн. Середньогалузева рентабельність власного капіталу-15 %. Власний капітал - 184 тис.грн. Коефіцієнт капіталізації - 19 %. Оцінити вартість гудвілу.

45. Підприємство “Арго” є власником нової технології виробництва макаронних виробів, яка захищена патентом. Продукція, що виробляється з використанням нової технології, має поліпшені споживчі властивості. Ціна продукції з використанням старої технології складає 2,7 грн. за 1 кг, а обсяг реалізації - 50 тис. кг. Після впровадження нової технології ціна продукції збільшиться до 3,0 грн. за 1 кг, а обсяг реалізації прогнозується на рівні 75 тис. кг. Термін використання нової технології виробництва макаронних

виробів складає 5 років (строк дії патенту, що залишається на момент оцінки), ставка дисконту - 20 %. Оцінити вартість нової технології.

46. Слід визначити вартість товарного знаку напою “Живчик”, відпускна ціна якого за 1 л. зросла на 80 коп. Фізичний обсяг 210 тис. л., коефіцієнт капіталізації – 23 %, ПДВ-20 %, Податок на прибуток - 16%.

47. Визначити трудовий потенціал підприємства, якщо продуктивність праці співробітника у звітному році досягла 14 тис. грн.; індекс зростання продуктивності праці становить 1,14; індекс зростання фондоозброєності праці одного співробітника порівняно з базовим роком становить 1,04; середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу становить 1400 чол.; коефіцієнт реалізації трудового потенціалу сягнув 80 %; витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу становлять 1млн. грн.

48. В результаті “Ноу-хау” собівартість 1 кг масляної краски ($C_0=50$ грн/кг, доля трудових витрат складає 25%) зменшилась за рахунок економії сировини на 80 коп/кг та на 18% за рахунок трудових витрат. Перевага зберігатиметься протягом 4 років. Обсяг виробництва – 500 т/рік. Оцінити вартість ноу-хау при ставці дисконту 17%.

49. Науково-виробничий центр розглядає можливість комерційного оприлюднення власних прикладних досліджень нових методів термічної обробки металевих виробів. Виходячи з досвіду реалізації аналогічних проектів встановлено, що коефіцієнт “інформаційного шуму” в Україні сягає 0,3, коефіцієнт коригування на популярність центру становить 0,9, а коефіцієнт техніко-економічного старіння — 0,15. Середня ціна одного примірника (друкованого, електронного, візуального чи аудіо-типу) встановлена 25 000 дол. Прогнозований тираж видання примірників усіх видів становить 100 екземплярів. Обсяг публікації становить 120 д. а.

50. Нова технологія дозволила збільшити обсяг вироблених автошин з 6 тис.шт. до 10 тис.шт. Ціна 900 грн. Собівартість 70 %, ПДВ -20 %, податок на прибуток-25 %, ставка дисконту - 22 %, прогнозний період -7 років. Визначити вартість нової технології.

51. Аудиторсько-консалтингова фірма до дати оцінки завоювала міцні позиції на ринку. Розмір виручки від реалізації аудиторських послуг фірми за попередній рік щодо дати оцінки склав 7,65 млн.грн., послуг із оцінки - 5,1 млн.грн/рік. При цьому дослідження ринку виявило можливість реалізувати послуги аудиторів на 25 % вище середньоринкових цін на аналогічні послуги, а оцінювачів - на 10 % вище середньоринкових цін. Розрахувати вартість бренду (найменування + товарний знак) на дату оцінки, якщо передбачається, що цінова перевага збережеться 3 роки, а ставка дисконту - 10 %.

52. Підприємство розглядає можливість придбання ліцензії на виготовлення нової продукції. Запланований обсяг виробництва і реалізації продукції за ліцензією становить у перший рік 20 тис.шт., другий рік — 25 тис.шт., третій рік — 30 тис.шт., четвертий рік — 35 тис.шт., п'ятий рік — 40 тис.шт. Ціна одиниці продукції по роках дії ліцензії становить 32 грн., 28 грн., 25,5 грн, 21 грн., 20 грн. Ставка роялті незмінна по роках і становить 15 % від обсягу реалізованої продукції. Фактор приведення — 18 %. Визначити можливу ціну ліцензії, яка буде базовою при укладенні реальної угоди.

53. Підприємство “Станк” розробило ноу-хау виготовлення машинного масла, що використовується в дизельних двигунах і дозволяє значно покращити показники їх роботи. Змінні та постійні витрати виробництва продукції з використанням ноу-хау не змінилися, але за умов покращення якості продукції у виробника з'явилася можливість підвищити ціну масла. Так, з використанням старої технології ціна продукції складала 9 грн. за 1 літр, а з використанням ноу-хау - 11 грн. за літр. Маркетингові дослідження виявили, що обсяг реалізації продукції не зміниться і залишиться на рівні 50 тис. літрів на рік. Прогнозується зберегти таку цінову перевагу протягом 4 років. Ставка дисконту - 18 %. Оцінити вартість ноу-хау.

54. Науково-виробничий центр розглядає можливість комерційного оприлюднення власних прикладних досліджень. Виходячи з досвіду реалізації аналогічних проектів встановлено, що коефіцієнт “інформаційного шуму” в Україні сягає 0,3, коефіцієнт коригування на популярність центру становить 0,8, а коефіцієнт техніко-економічного старіння — 0,2. Середня ціна одного примірника 1000 дол. Прогнозований тираж видання примірників усіх видів становить 5000 екземплярів. Обсяг публікації становить 10 д.а. Розрахувати вартість науково-технічної інформації науково-виробничого центру.

55. Підприємство володіє ноу-хау щодо виготовлення виробу. Витрати на його виробництво без використання ноу-хау складають 95,8 грн. за одиницю. При цьому 35 % собівартості припадає на оплату праці. Річний обсяг реалізації виробів — 1 млн. одиниць. Ноу-хау дає підприємству можливість зекономити на кожному виробі за рахунок більш раціонального використання матеріалів 25,8 грн. та 15 % витрат на оплату праці. За прогнозними оцінками, ця перевага буде зберігатися 5 років. Необхідно оцінити вартість ноу-хау при ставці дисконту 17 %.

56. Слід визначити вартість товарного знаку напою “Сафарі”, відпускна ціна якого за 1л. зросла на 1,50 коп. Фізичний обсяг 5000 тис. л., коефіцієнт капіталізації – 25 %. Податок на прибуток-19 %.

57. Земельну ділянку використано для розміщення двоповерхового гаражного комплексу на 200 автомобілів. Дохідність таких гаражних комплексів складає 10%. Середня заповнюваність гаража – 85%, вартість оренди одного машино-місця – 450 грн. на місяць. Вартість будівництва такого гаражного комплексу оцінюється в 2,5 млн.грн. Визначити вартість земельної ділянки.

58. Необхідно розрахувати вартість складної технологічної лінії, конструктивними елементами якої є техніка трьох видів, у залежності від існуючого попиту на неї. При чому: техніки 1-го виду використано 20 %, техніки 2-го виду — 50 %, техніки 3-го виду — 30 %. Собівартість аналогів, яка

припадає на 1 % техніки 1-го виду — 2 900 грн.; 2-го виду — 1 800 грн.; 3-го виду — 920 грн.

59. Об'єкт оцінки має повну вартість заміщення 1 млн.грн. Величина фізичного зносу об'єкта досягає 60 %, технологічне старіння складає 35 %, функціональне — 15 %, економічне — 25 %. Необхідно визначити оціночну вартість об'єкта.

60. Оцінити трудовий потенціал співробітника інвестиційної корпорації на основі коефіцієнтної методики, якщо відомо: 1) досвід роботи за фахом відповідно до отриманої вищої освіти складає 5 років; 2) досвід роботи на посаді керівника планово-економічного відділу становить 3 роки; 3) працівник у три останні роки відвідує 2-місячні курси підвищення кваліфікації; 4) за останні три роки планово-економічним відділом було реалізовано вісім інвестиційних проектів, ще три проекти незавершені; 5) з реалізованих восьми проектів у раніше встановлені строки виконано п'ять проектів; 6) за останні три роки різними замовниками було придбано і успішно реалізовано чотири інвестиційні проекти.

2.3. Третій блок завдань

2.3.1. Постановка завдання та вихідні дані для розрахунків

За допомогою алгоритму графоаналітичного методу оцінки потенціалу підприємства “Квадрат потенціалу” і наданої у таблиці 2.2 економічної інформації виконати комплексну оцінку потенціалу підприємства. Вихідні дані для розрахунків відповідають номеру варіанта контрольної роботи. В якості конкурентів обираються дані за двома іншими варіантами, що мають близькі основні параметри з підприємством, яке оцінюється.

Таблиця 2.2

Вхідні дані для розрахунку потенціалу підприємства

Назва показника / Номер варіанта	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Активи підприємства, тис.грн..	45786	32564	65846	24561	16589	12568	89753	78549	80658	94578
Витрати на інноваційну діяльність, тис.грн.	70	52	49	6589	3656	9845	68742	6540	5668	7854
Витрати на рекламу, тис.грн.	19,5	26,6	24,3	23,8	20,3	19,5	18,3	17,8	19,3	20,8
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	15478	13900	18754	20000	2500	2154	1547	2145	2000	2487
Ділові якості менеджерів, бали	5	4,5	4,8	4,3	4	4,5	4,5	3,9	4,9	4,2
Екологія виробництва (штрафи), тис.грн.	1,5	1,9	1,4	4,5	2,8	3,6	3,5	2,8	1,8	2
Ефективність організац. структури управління, бали	4,8	4,2	4	5	4,2	4,6	4,2	4	5	4,9
Кількість працівників, чол.	1002	1300	1245	1200	958	1258	965	784	1000	895
Кількість працівників до 45 років, чол.	671	962	857	697	658	984	657	365	589	458
Кількість працівників з вищою освітою, чол.	802	988	875	978	547	458	457	658	986	754
Кількість робочих днів	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285
Короткострокові зобов'язання, тис.грн.	2154	1254	1689	3269	2657	5847	3547	4578	3512	5689
Кредиторська заборгованість, тис.грн.	25468	35684	36584	39000	41526	35894	24587	32000	31548	40215
Надані підприємством кредити, тис.грн.	7099	9030	8542	2654	3562	958	5647	5689	7458	7548
Обсяг поставок на внутрішній ринок, тис.грн.	3000	4200	4800	4500	3589	4000	4500	3958	3102	2986
Оборотні засоби підприємства, тис.грн.	25500	26510	26584	26859	36547	35689	35000	35214	24587	32154
Поточні активи, тис.грн.	3568	2635	2489	5487	5687	5412	4587	4894	6800	5784
Поточні запаси, тис.грн.	1547	968	3568	300	584	568	298	487	251	457
Потужність підприємства, тис.т.	3,5	4,5	4	4	3,9	4,2	5	3,8	3,5	3,5
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	23779	27420	29365	30000	26584	25689	28954	24875	24512	26589
Собівартість продукції, тис.грн.	54879	45879	65874	48795	27564	32548	30214	21452	20548	20547
Ставка податку на прибуток, %	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Статутний фонд підприємства, тис.грн.	32548	45876	65874	78954	15489	36589	58749	65894	64512	92154
Реалізована продукція, тис.грн.	58754	49568	75486	52623	28456	35448	31245	24578	21000	24578
Товарно-матеріальні запаси, тис.грн.	13256	20145	18546	15246	6984	21457	21054	20458	18216	22145
Фірмовий стиль, бали	6	5,5	5	4	5	3,9	4,2	4	5	4,6
Фонд оплати праці на підприємстві, млн.грн.	75,68	87,07	87,99	90,01	96,84	96,59	85,48	36,58	75,85	68,95
Ціна -якість одиниці продукції, бали	5	5,84	5,78	6	6	5,6	5,9	5,3	5	4,9
Якість продукції, %	80	76	79	85	77	74	89	85	81	78

Продовження таблиці 2.2

Назва показника / Номер варіанта	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Активи підприємства, тис.грн..	76289	78595	75688	68547	60214	18956	16578	19587	26578	36589
Витрати на інноваційну діяльність, тис.грн.	658	8658	5651	3235	2536	2563	218	5621	5519	1818
Витрати на рекламу, тис.грн.	15,2	20,7	18,3	12,5	15,6	11	10	9,6	12	10
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	2131	2145	2056	1587	1489	15896	11396	18695	17485	10896
Ділові якості менеджерів, бали	3,6	4,5	4	4,2	4,06	4,6	4,3	4,1	4,1	4,3
Екологія виробництва (штрафи), тис.грн.	2,5	2,3	2,7	3	2,1	2,1	1,9	2	2,8	1,9
Ефективність організац. структури управління, бали	4,2	4,9	4,75	4,02	4	5	4,5	4,8	4,2	4,5
Кількість працівників, чол.	758	952	745	632	572	45	39	28	87	39
Кількість працівників до 45 років, чол.	347	487	468	254	432	21	12	24	38	12
Кількість працівників з вищою освітою, чол.	687	621	741	129	156	19	18	11	49	18
Кількість робочих днів	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285
Короткострокові зобов'язання, тис.грн.	4368	3687	4699	3215	2147	154	147	125	248	147
Кредиторська заборгованість, тис.грн.	30647	29647	38547	21458	20458	16589	20000	20145	17845	20000
Надані підприємством кредити, тис.грн.	5788	6518	7325	5421	5984	1457	1000	1054	1689	1000
Обсяг поставок на внутрішній ринок, тис.грн.	4000	2687	2540	3568	2356	23000	20000	27000	25784	20000
Оборотні засоби підприємства, тис.грн.	35142	27461	30025	30154	22145	35786	33254	34568	35974	68954
Поточні активи, тис.грн.	4957	5498	5583	4121	4571	356	268	254	456	268
Поточні запаси, тис.грн.	467	364	421	369	364	128	248	154	356	248
Потужність підприємства, тис.т.	4	3,2	3,9	3,1	2,95	28000	22000	24561	28954	22000
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	23698	26854	24578	20154	24100	3658	2587	3254	25789	45789
Собівартість продукції, тис.грн.	20987	18547	21548	17876	17543	52478	52875	45698	65981	98759
Ставка податку на прибуток, %	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Статутний фонд підприємства, тис.грн.	64752	61587	86542	26894	23568	45745	36254	48759	65874	98654
Реалізована продукція, тис.грн.	23654	19587	24687	18787	19657	57895	57486	50214	74586	108756
Товарно-матеріальні запаси, тис.грн.	18754	15478	20145	11254	13254	9857	12457	13000	26584	12457
Фірмовий стиль, бали	4,5	4,8	4,2	3,85	4,1	5	4,2	4,8	4,2	4,2
Фонд оплати праці на підприємстві, млн.грн.	45,89	70,15	66,59	36,99	35,68	8,00	7,59	3,96	6,58	7,59
Ціна -якість одиниці продукції, бали	5,1	4,7	4,2	4,6	4,1	5	4,3	4,2	4,1	4,3
Якість продукції, %	88	75	70	71	89	95	89	75	73	89

Продовження таблиці 2.2

Назва показника / Номер варіанта	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Активи підприємства, тис.грн..	5478	45879	25789	458796	5986	20658	12545	16598	88756	76895
Витрати на інноваційну діяльність, тис.грн.	1512	6112	655	85568	356	1035	325	554	2040	5664
Витрати на рекламу, тис.грн.	5,8	58	53	458	245	16	65	19,8	16,9	19,56
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	7854	15787	21448	68958	1986	1548	6565	2487	1457	2456
Ділові якості менеджерів, бали	2,9	2,3	4	5	38	4	4	3,9	4,2	4,1
Екологія виробництва (штрафи), тис.грн.	4	5,2	9,5	45	3,9	3,75	6,78	2,85	3,9	3,6
Ефективність організац. структури управління, бали	3,2	3,5	4,1	5	2,85	4,8	4,2	4,1	4	4,2
Кількість працівників, чол.	15	458	356	7589	24	453	245	965	657	897
Кількість працівників до 45 років, чол.	7	325	56	5689	12	245	240	657	547	468
Кількість працівників з вищою освітою, чол.	10	156	126	4577	15	154	200	568	452	785
Кількість робочих днів	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285
Короткострокові зобов'язання, тис.грн.	654,87	4899	5468	165789	686	12458	6598	2568	3475	3657
Кредиторська заборгованість, тис.грн.	6578	59787	35451	100065	7899	19854	9568	42568	23695	28954
Надані підприємством кредити, тис.грн.	547	6544	548	5686	659	3566	563	3602	5478	6478
Обсяг поставок на внутрішній ринок, тис.грн.	12544	2563	45789	187588	4879	1228	8777	3548	4268	2456
Оборотні засоби підприємства, тис.грн.	2544	69885	156454	165989	3245	21457	479	35897	33200	2657
Поточні активи, тис.грн.	544	6849	6584	58733	568	21543	6744	5487	4259	5516
Поточні запаси, тис.грн.	245	3568	4578	48895	236	625	4010	654	356	357
Потужність підприємства, тис.т.	18456	65988	164114	579776	326	321	4360	365	245	265
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	874	36459	544521	324798	8623	20154	46430	25689	32561	24785
Собівартість продукції, тис.грн.	12458	89562	47130	478721	5698	16593	32659	27456	21565	16855
Ставка податку на прибуток, %	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Статутний фонд підприємства, тис.грн.	12456	95864	21456	578996	5977	20458	26598	16254	55421	60215
Реалізована продукція, тис.грн.	13564	100236	50247	547865	6235	18456	35789	28569	22456	18745
Товарно-матеріальні запаси, тис.грн.	2564	19787	6894	46443	1546	6958	1256	2056	20200	13265
Фірмовий стиль, бали	3,7	3,6	3	4	34	4,1	3,14	5	4,8	4,5
Фонд оплати праці на підприємстві, млн.грн.	1,35	56,86	57,48	489,80	4,58	65,46	57,89	100,23	65,32	79,01
Ціна -якість одиниці продукції, бали	3,4	4,5	2,5	3	2,43	4,1	5,5	5,2	5	3,5
Якість продукції, %	64	77	74	89	72	89	68	74	93	79

2.3.2. Методичні вказівки до розв'язання третього блоку завдань

Одним із найсучасніших інструментів оцінки потенціалу є графоаналітичний метод аналізу, названий "Квадрат потенціалу". У даному методі виділяють такі чотири складові потенціалу підприємства: виробництво, розподіл та збут продукції; організаційна структура та менеджмент; маркетинг; фінанси.

Даний метод дозволяє системно встановити кількісні та якісні зв'язки між окремими елементами потенціалу, рівень його розвитку та конкурентоспроможності і на основі цього своєчасно обґрунтувати та реалізувати управлінські рішення щодо підвищення ефективності функціонування підприємства. Він має декілька теоретичних аспектів, які необхідно враховувати при обґрунтуванні управлінських рішень.

Алгоритм графоаналітичного методу оцінки потенціалу підприємства "Квадрат потенціалу":

1. Вихідні дані подаються у вигляді матриці (a_{ij}), тобто таблиці, де в рядках записані номери показників ($i = 1, 2, 3, \dots, n$), а у стовпцях — назви підприємств (варіанти), що розглядаються ($j = 1, 2, 3, \dots, m$).

2. По кожному показнику визначається оптимальне значення при урахуванні коефіцієнта чутливості $k_{\text{ч}}$ і здійснюється ранжування підприємств з визначенням зайнятого місця.

3. Для кожного підприємства знаходимо суму місць (P_j), отриманих у ході ранжування, за формулою:

$$P_j = \sum_{i=1}^n a_{ij} \times k_{\text{ч}}$$

4. Трансформуємо отриману в ході ранжування суму місць (P_j) у довжину вектора, що створює квадрат потенціалу підприємства (рис. 2.1). Квадрат потенціалу підприємства має чотири зони відповідно до розділів (k), які застосовані в розглянутій системі показників, та чотири вектори (B), що створюють його.

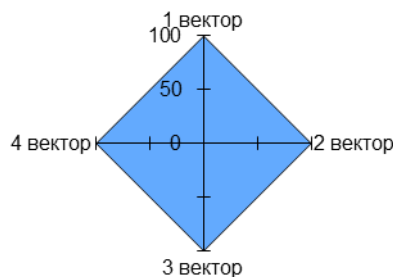

Рис. 2.1. Квадрат потенціалу підприємства

Отже, довжину вектора, що створює квадрат потенціалу підприємства (B_k , де $k = 1, 2, 3, 4$), знаходимо за допомогою формули:

$$B_k = 100 - (P_j - \sum k_q \cdot n) \frac{100}{\sum k_q \cdot n(m-1)}.$$

5. Визначивши довжину всіх векторів, створюємо квадрат потенціалу підприємства і робимо відповідні висновки:

- А. Форма квадрата потенціалу може бути двох типів. Перший тип має правильну форму квадрата — і якщо в результаті аналізу ми будемо мати фігуру, візуально близьку до квадрата, то розглянуте підприємство має збалансований потенціал, що є основою успіху його діяльності. Другий тип має викривлену форму квадрата, причина цього може бути двояка: один вектор розвинутий більше за інші (“проблемний” вектор) або всі вектори розвинуті по-різному (дисгармонія векторів). Якщо підприємство має другий тип форми квадрата, то його потенціал потребує негайних перетворень, що дозволить покращити збалансованість елементів потенціалу.
- Б. Потенціали підприємств можуть бути прокласифіковані за розміром як великі, середні та малі. Великий потенціал мають підприємства, коли довжина векторів, що створюють квадрат потенціалу підприємства, знаходиться в межах 70—100 у.о.; середній — у межах 30—70 у.о.; малий — до 30 у.о.
- В. Зовнішній контур квадрата окреслює можливості підприємства для розвитку потенціалу до оптимальних параметрів.
- Г. Другий та третій вектори квадрата потенціалу (“Організаційна структура та менеджмент” і “Маркетинг”) виступають передумовою подальшого

розвитку потенціалу підприємства.

Д. Четвертий вектор — “Фінанси” — є результативним і характеризує успішність функціонування підприємства.

У таблицях 2.3 та 2.4 наведені дані для розрахунку довжини векторів.

Таблиця 2.3

Дані для побудови першого-третього векторів

№ з/п	Показник	Коеф. чутлив. $k_{ч}$	Дані підприємства, що оцінюється, та конкурентів		
			Підп.	Конк. 1	Конк. 2
Виробництво, розподіл і збут продукції					
1	Потужність підп., тис. т	0,2			
2	Якість продукції, %	0,25			
3	Фондовіддача, грн	0,1			
4	Витрати на 1 грн. товарної продукції	0,1			
5	Екологія виробництва (штрафи, тис. грн.)	0,05			
6	Прибуток, тис. грн.	0,15			
7	Рентабельність виробн., %	0,15			
Організаційна структура і менеджмент					
1	Ділові якості менеджерів, балів	0,2			
2	Ефективність організаційної структури управління, балів	0,15			
3	Вік персоналу, % до 45 років	0,15			
4	Рівень освіти, % з вищою освітою	0,05			
5	Продуктивність роботи, грн.	0,2			
6	Середньомісячна оплата роботи, грн.	0,25			
Маркетинг					
1	Обсяги поставчань на внутрішній ринок, тис. т	0,2			
2	Місце в експорті, тис. т	0,15			
3	Фінансування рекламної діяльності, % до загальних витрат підприємства	0,15			
4	Фірмовий стиль (розвинуті напрямки), од.	0,15			
5	Ціна за одиницю продукції, грн.	0,1			
6	Витрати на інноваційну діяльність, тис. грн.	0,25			

Таблиця 2.4

Дані для побудови четвертого вектора квадрата потенціалу “Фінанси”

Показник	Коеф. чутл. $k_{\text{ч}}$	Еталон	Дані підприємства, що оцінюється, та конкурентів		
			Підп.	Конк. 1	Конк.2
Коефіцієнти ліквідності:	0,05	2-3			
- коефіцієнт поточної оцінки;					
- коефіцієнт критичної оцінки;	0,1	2-3			
- обіг товарно-матеріальних запасів;	0,05	1-5			
- термін погашення дебіторської заборгованості	0,05	до 60 діб			
Коефіцієнти рентабельності:	0,15	більше 10%			
- рентабельність продажу;					
- рентабельність активів;	0,05	більше 20%			
- рентабельність власного капіталу	0,1	100 %			
Показники ефективності:	0,1	3-7			
- оборотність активів;					
- прибуток на одного працюючого, грн./чол.;	0,05				
- виручка на одного працюючого, грн./чол.	0,05				
Коефіцієнти залежності:	0,1	до 0,7			
- коефіцієнт заборгованості;					
- коефіцієнт капіталізації	0,15	до 10			
Сума	1				

Таблиця 2.4 використовується для побудови вектора 4. В даній таблиці подано орієнтовні еталони фінансових показників, що використовуються.

Оцінка фінансового стану підприємства.

Існує чотири категорії коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан підприємства: ліквідність, рентабельність, ефективність виробництва, залежність.

Коефіцієнти ліквідності (короткострокової платоспроможності) характеризують можливість погашення поточних зобов'язань та обіг поточних активів. До цієї групи входять: коефіцієнт поточної оцінки, коефіцієнт

критичної оцінки, обіг товарно-матеріальних запасів, термін погашення дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт поточної оцінки розраховується як відношення поточних активів до короткострокових зобов'язань і має норматив 2-3.

Коефіцієнт критичної оцінки показує, як короткострокові зобов'язання покриваються високоліквідними активами (останні є різницею між поточними активами і запасами). Цей коефіцієнт розраховується як відношення високоліквідних активів до короткострокових зобов'язань і має норматив 2-3.

Обіг товарно-матеріальних запасів обчислюється відношенням собівартості проданих товарів до товарно-матеріальних запасів, його норматив 1-5. Скорочення оборотності товарних запасів свідчить про те, що потенціал підприємства зменшується. Надмірне накопичення запасів може призвести до кризи ліквідності, тому що гроші можна брати з банку тільки для підвищення запасу, який не продається достатньо швидко.

Термін погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення дебіторської заборгованості до середньодобової виручки; він не може перевищувати 60 днів. До того ж темпи зростання кредиторської заборгованості не повинні значно перевищувати темпи зростання дебіторської заборгованості. Це буде ознакою нестачі коштів для розрахунків.

Коефіцієнти рентабельності дуже важливі для підприємства, оскільки рентабельність характеризує ступінь його прибутковості. До складу коефіцієнтів рентабельності належать: рентабельність продажу, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу.

Рентабельність продажу - це відношення прибутку до виручки.

Рентабельність активів - це відношення чистого прибутку до всіх активів. Має бути не меншою за 20%. Висока рентабельність активів - головний фактор, що спонукає інвестора вкладати свої кошти.

Рентабельність власного капіталу свідчить про те, наскільки добре підприємство працює для тих, хто вклав в нього свої кошти – для власника акцій. Цей показник являє собою відношення чистого прибутку до статутного фонду і має становити близько 100%.

Показники ефективності виробництва - це співвідношення між обсягом виробництва та різними видами активів, тобто вони показують, як активи підприємства впливають на його доходи. До складу показників ефективності

виробництва входять: оборотність активів, прибуток на одного працюючого, виручка на одного працюючого.

Оборотність активів відображає ефективність використання всіх ресурсів підприємства і розраховується відношенням виручки до всіх активів. Норматив цього показника має бути у діапазоні 3-7.

Показники прибутку та виручки на одного працюючого мають єдиний знаменник, а саме кількість працівників. У чисельнику цих показників у першому випадку стоїть балансовий прибуток, а у другому - виручка. Норматив встановлюється залежно від галузі.

Загальний зміст *коефіцієнтів залежності* - визначення ступеня використання підприємством коштів, залучених для фінансування або оплати своєї діяльності. Чим більшим є борг (у вигляді позичок), відображений у фінансових звітах підприємства, тим вищими є ступінь залежності і можливість потрапити під вплив кредиторів. Основними коефіцієнтами залежності є коефіцієнт заборгованості та коефіцієнт капіталізації.

Коефіцієнт заборгованості показує, яка частка активів фінансується за рахунок залучених коштів. Цей показник характеризує довгострокову платоспроможність і обчислюється відношенням кредиторської заборгованості до всіх активів. За нормативами Європейського банку реконструкції та розвитку залучені кошти не повинні перевищувати 70% сукупних активів. Чим вищою є частка запозичених коштів, які використовуються для фінансування підприємства, тим більшим є вплив зміни прибутків на дохід звичайних акціонерів. Норматив коефіцієнта заборгованості не перевищує 0,7.

Коефіцієнт капіталізації характеризує фінансову стійкість і забезпечення кредиторів, ступінь використання акціонерного капіталу для фінансування діяльності підприємства. Визначається він відношенням активів до статутного фонду. Його норматив не перевищує 10.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авдеенко В.Н., Котлов В.А. Производственный потенциал промышленного предприятия. - М.: Экономика, 1989. — 240 с.
2. Балацкий О.Ф. Экономический потенциал административных и производственных систем: Монография. — Сумы: Университетская книга, 2006. — 972 с.
3. Бачевський Б.Є., Заблудська І.В., Решетняк О.О. Потенціал і розвиток підприємства: Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 400 с.
4. Гавва В.Н. Божко Е.А. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 224 с.
5. Добикіна О.К., Рижиков В.С., Касьянюк О.К., Кокотко М.Є., Костенко С.В., Герасимов А.А. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 208 с.
6. Довбня С.Б., Ігнашкіна Т.Б., Гончарук О.В. Економічна діагностика. Частина 2: Навч. посібник. — Дніпропетровськ: НМетАУ, 2012. — 115 с.
7. Должанський І.З., Загорна Т.О., Удалих О.О., Герасименко І.М., Ращупкіна В.М. Управління потенціалом підприємства: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 362 с.
8. Закон Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: закон України від 12.07.2001р. №2658-III // Офіційний сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 352 с.
10. Лапин Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия: Монография. — Сумы: ИТД "Университетская книга", 2004. — 360 с.
11. Лебедь Н.Н. Оценка имущества и имущественных прав в Украине: Монография. — К: ООО “Информационно-издательская фирма “Принт-Экспресс”, 2002. — 688 с.
12. Маркус Я.І. Посібник з оцінки бізнесу в Україні. — К.: Міленіум, 2002. — 320 с.
13. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок: постанова КМУ № 1531 від 11 жовтня 2002 р. // Офіційний сайт Фонду державного майна України:

- [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.spfu.gov.ua>
14. Про затвердження Методики оцінки майна: постанова КМУ № 1891 від 10.12.2003р. // Офіційний сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  15. Про затвердження Національного стандарту №1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав": постанова КМУ № 1440 від 10.09.2003р. // Офіційний сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  16. Про затвердження Національного стандарту №2 "Оцінка нерухомого майна": постанова КМУ № 1442 від 28.10.2004р. // Офіційний сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  17. Про затвердження Національного стандарту №4 " Оцінка майнових прав інтелектуальної власності": постанова КМУ № 1185 від 03.10.2007р. // Офіційний сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  18. Калінеску Т.В., Романовська Ю.А. Формування та оцінювання потенціалу підприємства: Навчальний посібник. — Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2007. — 352 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства	5
Тема 2. Структура і графоаналітична модель потенціалу підприємства	6
Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	7
Тема 4. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства	8
Тема 5. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства	9
Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	10
Тема 7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства	12
Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будинків та споруд	13
Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	15
Тема 10. Нематеріальні активи підприємства і методи їх оцінювання	17
Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання	18
Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу	20
Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства	21
Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови	22
Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	24
2. ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ	26
2.1. Перший блок завдань	27
2.2. Другий блок завдань	30
2.3. Третій блок завдань	45
2.3.1. Постановка завдання та вихідні дані для розрахунків	45
2.3.2. Методичні вказівки до розв'язання третього блоку завдань	49
ЛІТЕРАТУРА	55